

IŠTARTI *DECLAMATIONES*: KŪRYBINĖS VEIKLOS VIETA UNIVERSITETE IR AKADEMINĖS TAPATYBĖS KLAUSIMAS

Gegužės 13 d. Vytauto Didžiojo universitete vyko konferencija „Ištarti „Declamationes“, skirta „Declamationes“ studentų kūrybinės grupės dešimtmečiui. Šios konferencijos struktūra, turinys ir forma skirta kviesti ne į proginį ar šventinį renginį, o į kur kas gilesnį akademinį apmąstymą apie kūrybinės raiškos, meninės praktikos, disciplinų tarpusavio jungčių vietą šiuolaikiniame universitete, nepamirštant informatyvumą derinti su žaisme.

Simboliška, kad konferenciją pradėjo žaismingi bandymai taisyklingai ištarti „Declamationes“ pavadinimą. Šis nuotaikingas ir įmantrus eksperimentas tartimi

tapo reikšmingas: pavadinimas čia – ne tik ženklas, bet ir iššūkis – lingvistinis, kultūrinis, universiteto tapatybę apimantis. Mat tiek, kiek esama būdų ir bandymų ištarti kūrybinės grupės pavadinimą, tiek gali egzistuoti ir sąsajų, susipynusių sampratų, kas yra „Declamationes“ esmė. „Konferencijos pavadinimas „Ištarti „Declamationes“ apima ne tik lingvistinius, bet ir svarbius antropologinius bei sociokultūrinius aspektus“, – konferencijos pradžioje pastebėjo vedėjai Kamilė ir Paulius.

KŪRYBINĖ VEIKLA KAIP AKADEMINĖ JUNGTIS

Mildos Gineikaitės pranešime „Kūrybinės grupės „Declamationes“ veiklos ir studijų jungtys“ buvo pasiūlyta konceptuali struktūra, leidžianti analizuoti kūrybinės veiklos akademinę prasmę. Pranešėja išskyrė tris jungtis: praktinę (retoriniai ir teatriniai gebėjimai), tarpdisciplininę (jaunuolių iš įvairių studijų programų bendradarbiavimas) ir kultūrinę (platus domėjimasis literatūra, istorija, menu, susitikimai su autoriais).

Pasak Gineikaitės, „pirmoji jungtis – galimybė lavinti retorikos įgūdžius, raiškųjį skaitymą, teatrališkumą; antroji – studijų sričių įvairovė, kuri įnešdavo skirtingų požiūrių; trečioji – akiračio plėtimas per kultūrinius projektus, kaip antai *Literatūriniai pusryčiai* ar scenarijų kūrimas“.

Šis jungčių modelis leidžia suprasti, kad „Declamationes“ veikla nėra tik papildomas neformalus sambūris universitete, bet formaliai ir turinio prasme funkcionuoja kaip akademinė praktika. Tai integrali, nors dažnai formaliojoje universiteto struktūroje neįvardijama studijų dalis.

KŪRYBOS FORMATAI IR ŽANRŲ KAITA KAIP KRITINĖ REFLEKSIJA

Austėjos Vaičiulevičiūtės pranešime „Kūrybiškumo pamokos: kaip nerengti renginio?“ siūlyta peržvelgti įprastų akademinių ir kultūrinių formatų ribas. Pranešėja pabrėžė, kad veikloje sąmoningai buvo vengiama standartinių formų ir, kaip paaiškėjo vėliau, „pokalbis buvo ne tik pokalbis, spektaklis – ne tik spektaklis“, o meniniai vyksmai dažnai jungėsi su istorine, publicistine ar socialine refleksija.

Siekiant tiksliau nusakyti šias patirtis, vis labiau plėtėsi veiklų, kurioms reikėjo kuo tikslesnio įvardijimo, sąrašas: „publicistiniai spektakliai“, „retorinės akcijos“, „dokumentinės miniatiūros“, „pokalbiai-koncertai“. Tai ne žodžių žaismas, o sąmoninga žanrų teorijos perdirba, skatinanti ir šalia esančius įsitraukti: „kai kviečiame į meninį vyksmą, klausytojas jau supranta, kad jis – ne tik žiūrovas, bet ir dalyvis“.

Ši kūrybinė raiška grindžiama klasikinės retorikos principais, ji taip pat išsiskynusi modernybės ir postmodernybės estetinėse praktikose, kurioms svarbu patirtis, įtraukimas, dialogas. Tai sąmoningas universiteto komunikacinės raiškos performavimas.

UNIVERSITETO GYVASTIES PAIEŠKOS

Karolinos Sadinauskaitės pranešimas „Nusidavimai apie esmės paieškas ir universitetinę gyvastį“ tapo emociškai ir filosofškai intensyviausia konferencijos dalimi. Pasak pranešėjos, universiteto gyvybė išryškėja ne rutinoje, o ieškant, dalyvaujant meniniame veiksmo.

Sadinauskaitė siūlo gyvasties metaforą: tai – nuolat kintanti būseną, „kurią studentai patys sušaukia, kai tampa gyvi, išimylėję, pikti, smalsūs“. Ji pabrėžė patirtinę pažinimo formą: „Oginskių giminę gali žinoti istoriškai, bet jų esmę pajunti tik tada, kai skaitai Olgos Kalinovskos dienoraštį scenoje, kai jauti šaltį Jiezno bažnyčios balkone, kai Pažaislyje matai blunkančias freskas.“

Tai pažinimas, grindžiamas empatija, kūniškumu, buvimu konkrečioje erdvėje ir laike. Tai – fenomenologinio universiteto modelis, kuriame svarbiausia – gyvojo ryšio tarp žinojimo, jausmo ir veiksmo kūrimas.

KŪRYBINĖ INTELEKTUALINĖ VEIKLA – NEATSIEJAMA UNIVERSITETO BENDRUOMENĖS DALIS

„Declamationes“ veikla per dešimtmetį parodė, kad universitetas gali būti ne tik žinių, bet ir kultūrinio vyksmo vieta. Tačiau čia galima iškelti retorinį klausimą: ar tokios iniciatyvos laikomos universiteto esme ar tik papildoma veikla?

Tiek buvę, tiek esami kūrybinės grupės nariai tvirtino, kad „Declamationes“ jiems reiškia daugiau nei vieta saviraiškai ar kūrybai – tai erdvė ir intelektualiniam, profesiniam, žmogiškam augimui. Dainius Daukša, vienas iš „Declamationes“ buvusių narių, prisiminė: „Visad galvojau, kurgi mūsų universitete galima rasti galimybę kūrybiškai išsireikšti <...>. Iš tikrųjų „Declamationes“ buvo puiki galimybė išbandyti savo įgūdžius spektakliuose.“ Martynas Butkus savo kalboje pabrėžė, jog ši veikla ne tik padėjo susiformuoti bendruomenei, bet ir paliko bene didžiausius prisiminimus jo studijų metais: „Man atrodo, svarbiausia, kad tai buvo dar viena proga turėti žmogišką kontaktą universitete, kurti draugystes <...>. Prisiminimai liko iš „Declamationes“, o ne iš paskaitų.“

„Declamationes“ veiklose taip pat dalyvavęs Emilis Starodubas išskyrė, kad ši kūrybinė grupė skatino akademinės veiklos gilesnį suvokimą, būrė bendraminčius: „Tai buvo vieta, kur atradome artimos pasaulėžiūros žmones. <...> Domėjimasis memuarais, laiškais, dokumentika buvo svarbi mūsų studijų dalis.“ Šios patirtys rodo, jog tokia kūrybinė veikla nėra tik papildanti universiteto akademiškumą, o veikiau reikšminga jo dalis, formuojanti studentų asmenybes ir akademiškumo suvokimą.

Akademinės veiklos gilesnio suvokimo skatinimą, prie kurio prisideda ir „Declamationes“, subtiliai poetine forma išplėtojo dr. Aušra Tamošiūnienė. Ji „Declamationes“ 10-mečiui skirtą konferenciją palygino su iškilaus gimtadienio švente, vietoj įprasto sveikinimo pasirinkdama improvizuotą eiliuotą kalbą, kur derino antikinius mitologinius motyvus, dėkingumo poetiką ir laikinumo refleksiją: „Ak, visa galintis laikas!.. Bet štai, krinta jis nugalėtas „Declamationes“ po kojom, nes jų darbai – nemirtingi“. Šie žodžiai pabrėžia, kad kūrybinės grupės veikla nėra tik pasiekimų chronologija, tai – vertybinė, simbolinė erdvė, esanti bendroje kultūrinėje ir universitetinėje plotmėje.

Ši poezijos akimirka tapo vienu iš pavyzdžių, kai universitete sakomas žodis yra ne tik komunikavimas tam tikra tema, bet ir kūrinys. Tai rodo, kad ir akademinės erdvės gali būti poetinės raiškos vieta, kurioje gyvasis žodis – deklamacija – tampa bendruomenę vienijančiu veiksmu.

Teatro režisierius, „Declamationes“ bičiulis Gytis Padegimas pastebėjo, kad „kultūros gyvastis slypi ne tik didžiuosiuose institutuose, bet ir mažose iniciatyvose, kurios niekieno neverčiamos veikia dėl bendros prasmės pajautos“. „Declamationes“, jo žodžiais, yra būtent tokia iniciatyva – gyvasties įrodymas.

Tai kviečia į universitetą pažvelgti ne kaip į struktūrą, bet kaip į kultūrinę, gyvasties kupiną sambūrį. Tokiu atveju „Declamationes“ nėra išimtis – tai pavyzdys. Pavyzdys universiteto kaip vietos, kur žinios įgyja formą per meną, kur bendruomeniškumas tampa pažinimo būdu, o kūryba – gyvasties sinonimu.

Suprantama, intensyvi gyvybinga kūrybinė veikla universitete sulaukdavo palaiškymo. „Declamationes“ kuratorė profesorė Irena Buckley pasidžiaugė ne tik grupės narių bendryste, bet ir nuoširdžiu akademinės bendruomenės dėmesiu.

„Declamationes“ veikla ir ją apibendrinusi konferencija, skirta kūrybinės grupės 10-mečiui, skatina akademinę bendruomenę iškelti klausimą apie universiteto tapatybę: ar šių dienų universitetas vis dar yra vieta, kur galima ne tik kalbėti apie kūrybą, bet ir kurti?